

קריאה אל שלומי אמוני ישראל ללמוד וללמד האמת

במדינות אירופה, זמם הצאר הרוסי לנתק את עם ישראל ממורשתו, וגזר לשנות המלבושים, כנוכח בערוך השולחן סי' תקנ"א סי"א "דכוונתנו זה שער פקודת המלכות כבר החלפנו תמונת הבגדים", וז"ל הגר"ש קלוגר: בשו"ת שנת חיים חשו" שט"ז "במדינות רוסיה דהגזירה הוי שם שילכו הנשים בשערות שלהם - בעוה"ר כזה"ז הרבה פרצות שהולכין בכוננה בשער שלהם - ובפרט במדינות רוסיה דהגזירה שם כן והרבה הולכין כן מבח הגזירה", עכ"ל. הרי דהגזירה במדינות רוסיה השפיעה על מדינת אחרת שיבעו"ד בה"ז הרבה פרצות שהולכין בכוננה בשער שלהם" כלשתו. וכך נמשך הדבר גם אחר ספרה הגזירה, עד השואה האיומה שנושים מבתי יראים ושלמים הלכו לראבוננו בגילוי השער לגמרי רת"ל, ונמנעו בשו"ת רת"ל סי' כד, שריה מהרש"ם סי' קכ"ו, כן איש הו"פ"י בא ישר אירופה שכולן חולכות פרוצות ראש"י, כף הווי"ס סי' ע"ה סי' קכ"ב, דמה לוח גם כמשתה ברורה שום טק"י. נמנע שבת סי' פ"ד טק"ב"ו ובעור ספרים. ובערוך השולחן סי' ע"ה טע"ף ז' כתב וז"ל: "בואו ונצווח על פרצת דורנו בעוה"ר שזה שונים רבות שנפרצו בנות ישראל בעוון זה והולכות בגילוי הראש, וכל מה שצדקו על זה הוא לא לעור ולא להועיל, ועתה פשחה המספחה שהנשואות הולכות בשערותיהן כמו הבתולות, אוי לנו שעלחה בימינו כך". והתפץ חיים נזקק להוציא ספר מיוחד נגד זה, וקראו בשם "גדר עולם" ובו הביע צערן על המצב הנורא ששודר אז במחנה החרדי, וז"ל בהקדמתו: "בעונותינו הרבים נתפרץ כהיום מדת הצניעות מאד וביחוד בעוין גילוי שער ראש האשה הנשואה שנעשה כהפקר לאיזה נשים שהולכות בפרהסיא לעיני הכל בשערותיהן המגולות וכי"ע נדב לבי בעוה"ה לאסוף את כל מאמרי חז"ל השייכים לענין זה ולהראות לפני הכל את גודל העוון והעונש שיש בזה וגודל המעלה להאשה הצנועה בדרכיה שעי"ז היא זוכה לבנים יראי השם וחשובים שבורו, אולי על ידי זה יראו ויקחו מוסר ויתוקן קצת הפרצה הגדולה הזאת ובזכות זה נזכה לראות בבנין ירושלים גדריה ועניניה כב"א".

וכל חכם ירא שמים המבין מה ביקשה תורה בחובת כיסוד הראש הנשים, מיצר על פרצת הפאה שהיא המשך ותפרו: מהגזירה ז"ל, כמ"ש המכתבו מרן הגר"ש שליט"א בנו בכורו של מרן הגר"ש אריעבראך זצ"ל, ה"ל: "זעני מציד בזה, כי כן היה דעתו ורצונו של אמו"ר גאון ישראל ז"ל נשני ישראל יכסו ראשן במטפחת. וגם ראיתי אני את צערו הגדול של אמו"ר ז"ל על הפאה הנכרית שנתפשטה בקרב שלומי אמוני ישראל, ה' ירחם" - עכ"ל. כל איש יהודי, הנאמן לה' ולחורו, מצטער צער גדול שע"י הגזירות נשתכח השורש בחורה לנועם הצניעות יסוד קדושת ישראל.

מורנו הגאון הצדיק רבי בנימין ראבינאוויטץ זצוק"ל כתב בהסכמתו לספר "דת משה וישראל": "הנה מנהג חבישת פאה נכרית ברשות הרבים, חרזה ונחפשטה בחך ישראל קדושים לפני כמאה וחמשים שנה, כאשרמט הצאר הרוסי שגזר על ישראל לשנות לבושם ולצאת בנות ישראל פרוצות ראש, כשיתוף פעולה עם המסכילים מחריבי כרם בית ישראל, ועל כן כמצב של לית כריזה בחורו את הרע במיעוטו, גם לאחר שבטלה הגזירה נשאר המנהג, מאחר שהתרגלו לזה, וכך נמשך הדבר בדורות שאחריהם עד שנשתכח מקור המשטה למנהג זה. הגיעה השעה שבנות ישראל עם קדוש ושתתרו מגזירות צוררי ועוכרי ישראל, ועל קרוביהם מצוה חובב לעודדם ולהסביר להם כל הענין. בפרט לאור מה שנתגלה שיש אחרונים שכותבים שגם גדולי המתירים לא התירו פאה נכרית ברשות הרבים וכמבראר בפנים הספר ביסודות מוצקים. לאור כל זה מצוה וחובה עלינו להסביר להם כל ה"ל, ויחזרו עטרה ליושנה להתעטר בעטרת הצניעות, ולפום צערא אגרא (אבות סוף פ"ה) "כי דבר מצוה או לפרוש מדבר איסור שבא לו ע"י צער, שכרו מאה פעמים יותר ממצוה אחרת שבא לו שלא

בצער" (תפץ חיים כלל א, ז), כמאמר חז"ל (אבות דרבי נתן פ"ג ו') "לפי שטוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה ברוח" יענין בספר ערבי נחל מ"ש [בררשים לפסח דרוש כי בדי"ה והנה פירש האלשיך] כענין עיכוב הגאולה ע"י הקלקולים שמתהווים מגזירות המלכות ודי לחכימא בדמיוא. ובזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות נשים צדקניות תהיה גם הגאולה העתידה במהרה בימינו אמ"ן".

וכפאות זמננו אמר הגאון הגדול מוהר"ר גרלי" נדל שליט"א: "לדעתי אפילו ווען ס' וואלט אמאהל נישט גיווען קיין איין אוסר וואלט היינט גישט גיווען קיין איין מתיר, פרגעט יעדן מיידעלע אין גאט וועט זי אייך זאגן צו ס' איז מותר צו אסור". [לדעתי אפי' אילו בעבר לא היה אף פוסק אחד אסור, כיום בפאות של זמנינו לא היה אף פוסק אחד מתיר, שאלו לכל ילדה ברחוב ותאמר לכם אם פ"צ מותרת או אסורה] האלקים עשה את האדם ישר וכל תינוק ותינוקת מבינים שהיות וכל עיקר האיסור לנשואה לצאת לשוק בשיער גלוי "איננו אלא משום פריצות דגברי" (מוהר"ר סי' י"י) כדילפינן מסוטה שעשתה להתנאות בשער (רש"י כתובות ע"ב וע"י מהר"י פערלא עשה צ"ח) הרי כל פאות זמננו העשויות ומעובדות כמו שיער יש בהם אותו פעולת נוי ויש בהם אותו פריצות ולהתנאות, פשוט שאסורים מדאורייתא כמו שער ממש!

וכמ"ש הגאון ר' אברהם תאומים (תלמידו המובהק של הגאון מליטא בשו"ת חס"א מהר"ת אה"ע סי' פ"ח) "וכיון דעיקר האיסור [של גילוי השער הוא] משום פריצות שהיא מתנאות לבני אדם מה לי שער עצמן או שער נכרית שעשויות באופן שגראין כשער עצמן תורה אחת להם ואסור מן התורה ואין מקום לחלק בין שערות עצמן לפאה נכרית שגראין כשערות עצמן הואיל וקישוט זה אסרה תורה כו' וכבר ביארנו בשו"ת חס"ל סימן פ"ה חו"ד בארוכה דלחומרא לכו"ע דרשינן טעמא דקרא".

ובישועות יעקב (א"ח סי' ע"ה א): "כיון דהך דיוצאה וראשה פרוע מטעם פריצות קאתינן עלה וכר' יש איסור חרזה".

ובשאלת יעב"ץ כתב (ח"ב) "פאה נכרית שבמקום שעה עומדת הרי היא כשערה ממש כדמוכח מגמ' כתובות בהדיא!"

ובשו"ת חקל יצחק (סי' פ"א) כתב: "שאלתו שאלת חכם הגיעני ע"ד הנשים אשר מקרוב נהגו את עצמן לישא על ראשן "זשיאאן" והוא נעשה ממין הנראה כשערות ועל גבה פרוס מכסה זק מחטף מעשה רשת באופן שהמין הנראה כשערות נראה מתוך הפרוסה, ועד עתה היו לובשין מטפחת על גבי חושיאאן, ועתה פרוצו ללכת בחובות קריה בוחשיאאן לבד בלי מטפחת כו' למען לכרד חומרי האיסור הנני כו' דיש בה איסור דאורייתא משום פריצות כמו בראש פרוע לגמרי".

וכתב שם "אכן לכאורה קשה על הישועות יעקב [שכתב "יש איסור חרזה"] שמדברי הבאר שבע ועוד אחרונים משמע דבפאה נכרית ליכא אלא איסור דת יהודית וי"ל דבזמניהם לא היה הפאה דומה לשער של גופה והישועות יעקב מיירי באם הוא דומה ממש לשער של גופה" עכ"ל.

ובשו"ת דברי חיים (ח"ב י"ד נ"ט): "כבר האריכו בספר באר שבע ובכל האחרונים, ורובם מסכימים לאיסור ועיין בה"ב באה"ע שרבו האוסרים וכן בעצי ארזים אוסר, ויותר מזה מבראר בר"ן בכתובות ובריטב"א שם שאפילו לתת תתיכת משי וכדומה על הפדחת שיהיה דומה לשער אסור, דזה הו"י דת יהודית".

ובספר "חמדה גנוזה" אשר נדפס לאתרונו מכתב יד קודש נכד מרן רבינו הקדוש מצאנו ז"ע - היה הגה"ק ר' סיני זומלינאד ז"ע בן הגה"ק רבי ברוך מגאליץ ז"ע נניסו של הגה"ק בעל שפת אמת מגור ז"ע אשר הכתב יד נוסד מאב לבן עד נכדו הגאון רבי משה הלברשטאט שליט"א שמסר את הכת"י להוציאו לאור עולם לזכות את הרבים, שם בעמוד צ"ו מובא הסיפור דלהלן: "בשנים ההם התחילו קצת נשים ללבוש בשיטלעך אשר אצ"ן [אחוזי אבי זקני, מרן רבינו הקדוש מצאנו בעל דברי חיים ז"ע] היה אומר שזהו אסור על פי

עולם לזכות את חובבים. שם בעמוד צ"ב מובא הסיפור דלהלן: "בשנים
ההם התחילו קצת נשים ללבוש בשייטלעך אשר אצ"ל (איתו אבי
וקני, מן רבינו הקדוש מצאנו כאל זכרי חיים דיען) היה אומר שהוא אסור על פי
דין! ואין שום חלוק בין סאה נכרית לשערות עצמה" !!
"אח"כ היה מעשה שפסקרו אצל אצ"ל שלשה מלךדיו !! אז
אמר שברצונו לעשות להם הספר, והלך לביהכ"ס ועשה הספר
ואמר: - שקל זה בא לו מקמת שמקריש על הנ"ל! לזאת מוכרח
לצעק ולצאת נגד זה בכל לחו!"

ח"ל מהרש"ם בדעת תורה (א"ח ע"ה) "דעתי חשו' דברי חיים שכתב
דרכם מסכימים לאסור סאה נכרית, ובר"ן ובריטב"א כתובות
דאפילו לתת חתיכת משי על הפרחת שיהא דומה לשער
אסור, דזהו דת יהודית, ולפי"ז יש ליתור בק"ש וברהמ"ז
שלא לברך נגד אשה המלובשת פאה נכרית."

בשו"ת הסבא קרישא (ח"ב א): "דבאמת אסור הפאה כמו שער
שלה". ובספר שולחן העור (ח"ב ב) העתיק מתשובת מגתח אלעזר
(ח"ה) שראוהו בכת"י: "דהעיקר כהשיטות דפ"ג אסור מן התורה".
והגה"ק מהר"ד מבעלזא וצוק"ל (מחור ורשה שנתת): "מי שלומד
שו"ע ביד"ש רואה היטב שאין חלוק בין שערות עצמן לפאה
נכרית הנקרא שייטלעך".

ובשו"ת חשורות שי (סי' תקצ"ג): שאלה, נשים הצנועות ונוהגין
סלסול בעצמן שלא ליתן על ראשן פאה נכרית אם מותרין בקונטט
האר שייטל העשוי מאיזה צומח בארץ לא משער רק דומה ממש
לשער, לענ"ד אינו סלסול רק מדינא אסור כו' ויש כח משום
פריצות, ועוד הרבה עשרות אחרונים מאריכין לאיסור ואכמ"ל.

גם במשנה ברורה כתב שיש מי שמחיר, אבל רבים חולקין ואומרים
שיש בפאה "איסור פריעת ראש". ובשעה"צ כתב "דעתי בישועות
יעקב" שבדין ק"ש כתב "יש להחיר" וברין פרוע ראש "יש איסור
תורה". ובכל המדינות יצאו הנשים בכיסוי כהלכה עד שנפרץ, ופשוט
כמי"ב שאסור היה לפרוץ מנהג ישראל מאז מתית ובמדינות שנסרצו
הנשים לצאת בפאה הביא מ"ש הפמ"ג "לענין ק"ש בזה" שיש להם
להאנשים "לסמוך על השו"ע" דייקא! ובפחת ספרו גדר עולם כתב
ח"ל: "הנה מברוא כדברי חכמינו ז"ל גודל האיסור של האשה
שיצאה לשוק וראשה פרוע דהיינו ששערותיה מגולות מה שנשי העם
אשר אנתנו יושבים בקרבנו גם כן נזהרות מזה מצד הצניעות כידוע עד
שאמר ע"ז שהוא איסור מדאורייתא". ובפרק א כתב: "ברוא כו' גודל
האיסור מדינא לאשה לילך בפריעת ראש לשוק וכו' דאם היו
שערותיה מגולות ממש עוברת בזה על דת משה דהא יש בזה איסור
מדאורייתא מדכתיב באשה סוטה ופרע את ראש האשה והגא דבי ר'
ישמעאל מכאן אזהרה לבנות ישראל שלא תצאנה בפריעת ראש כו'.
ובפרק ב מחזיל בזה הלשון: רע עוד דסלכד איסור פרוע ראש
יש עוד ענין אחר שמחמת זה צריכה להיות שערותיה מכוסה אפילו
בביתה וכו' דאל"ה אסור אפילו לבעלה לומר שום דבר קרושה נגדה,
דהשער הוא בכלל עורה כמו שאמר חז"ל (בברכות כ"ד) שער באשה
עורה שנאמר שערך כעדר העינים" ע"י"ש שהארץ בחיבורו לעור
שמבשלת בעלה באמירת דבר שבקדושה כנגדה ח"ל שם בפ"ד "ואל
ישנה אזהרה היצר שתגל מן הדין מפני שהיתה צריכה להתקשט
עצמה לענין בעלה שלא תוגנה עליו נ"י באסח זוהי טעות דזהו
שי"ך רק בביתה לנד ולא בשוק ועוד דגם בביתה היה לה עצה לילך
כאיה כיסוי נאה או בפאה נכרית על ראשה ולא לגלות שערותיה"
עכ"ל וע"ש עוד כמי"ב ובפ"ז שתמיד דקיק בלשון שלענין דין עורה לק"ש
שחא מורכבן (מי"ב סק"ה) יש עצה להתקשט בבית בפאה, אבל בס"א
ברין פרוע ראש בשוק לא היה יכול להוציא מקולמסו היתר בזה.

והנה הגאון יהושע בעז שכתב תשובה להחיר בדין פרוע ראש,
ונדס כספרו שלטי הגבורים שכתב כס. מוסי הרי"ך הראה מקור ההיתר

בש"ס כרי שהתלמידים יעינו במקורות ומתוך כך יעמדו על
העיקר ועל האמת כמ"ש הרא"ש בחשובה כלל ל"א סי' ט' ע"ש וכל מעיין
לא מבין ואיתו, ח"ל היעב"ץ בחידושי לוזר כח: ובשאלת יעב"ץ ח"א
סי' ט': "לא נהירא לי היתר זה ולא ידענא מאי רעותיה דאי בבית
וכחצר ודאי שרי וכו' ולדעת החו"ס אפילו שערות שרי וכו' ואי
בריה"ר ותחת קישוריה נמי פשיטא, אלא ודאי לרה"ר ובגילוי וכו'
ואיני רואה מהיכן הוציא פשיטות היתר זה ומהיכא דייק וכו'".
וזה לשון החת"ס בהגהותיו לשו"ע בס"י ע"ה נכד"ה "במג"א סק"ה
בדברים החיים" ג.ב. המעיין בספר באר שבע בפנים יראה כי
סוף דבריו נכונים, והמה כשם הגאון מוהר"י קציעלינבויגין...
וכן העלה מהר"י יעב"ץ וכו', עכ"ל. והב"ש האריך להוכיח
"שהדבר פשוט הרבה יותר מביעתא בכוחותא דמה ששנו היתר
להתקשט ולצאת בפאה נכרית בכלי גמרא מיידי דקא בפאה
נכרית מכוסה תחת השבכה כמו השערות הרבוקות לבשרה
ממש" ומסיים "על כן אומר אני, לא תאבה לו ולא תשמע אליו
כלל ועיקר בכל מה שכתב כי הם דברים בטלים הכל הבלים וכדי
שלא יכשל בהם אדם זולתו על כן עמדתו על מקום טעותו". ומן
החת"ס מעיד שכל אחד ואחד המעיין בפנים הספר באר שבע ראה בעצמו
סוף דבריו נכונים, ומי שאומר שיש לו ספק בדבר, אומר עליו החת"ס
שה טימן שלא עיין כהלכה, גם בשאלת יעב"ץ ח"ב כתב על ראיות
השי"ג ח"ל: "והנה הכל הבל ורעות רות, וכל מה שהרבה
בחיילות ראיות אין בהם ממש והם עור כגורו, ולא אאריך בכך
כי הדברים מבוארים למעיין". ומאז עד היום, כל מי שלומד
את הענין עומד ומשתאה מדברי השי"ג שהם כחידה סתומה
ופליאה עצומה ולא מובנים כלל.

ובשייעתא דשמיא זכינו ברורינו, שנתגלה מהחח יאיר בספרו מקור
חיים ועוד אחרונים שהשלטי גבורים והרמ"א לא החירו לגלות הפאה
רק בבית וחצר וכד"ק ק"ש. וזה שהשי"ג כתב להחיר גם בדין פרוע
ראש, השי"ג לשיטתו שפירש מ"ש במשנה בכחכות פרק המדיר
"איהוה דת יהודית יוצאה וראשה פרוע" "לחצר אמרו", ולא לשוק
כי שם אסור מאורייתא כמ"ש בגמ' רי"ן, ורק לענין חצר שאין בו איסור
דאורייתא או דרבנן רק מנהג הצניעות שנהגו בעצמן סבר השי"ג שבפאה שרי
כי מלכותה היתרו להן קישוט זה מאותו טעם שהז"ל החירו
להן בהיתר מיוחד בשבת כחצר (עי' שבת סד): אבל לענין הנידון
של פרוע ראש שהוא אסור מן התורה משום פריצות, פשיטא
שהפאה בכלל האיסור! דא"כ לא התירו להן לק"ש וחצר (ובקשית
היעב"ץ ח"ל) הענין נחזור ע"י אלפי ת"ח בבידור גמור, הן מחוץ
העין בראיות השי"ג מהש"ס - שאם לא כן אין שום הבנה לזכרו, והן העין
כדקדוק לשון השי"ג והרמ"א שמדויק וניכר למעינים בעליל שכך
הבין הרמ"א בכוונת השי"ג. ורק על פי מהלך זה נתיישבו כל
הקושיות שהקשו כל החולקים על השי"ג. ונמצא שאליכא דאמת
אין שום מחלוקת בין הפוסקים בדין פרוע ראש.

איתא בגמ' סוטה לו: וננו רבנן: ברוך בכלל, ברוך בפרט. ארוך
בכלל, ארוך בפרט. ללמוד וללמד לשמור ולעשות כו' יעו"ש
ברש"י באורך שעל כל מצות ומצוה בלימוד נכרתו ברירות קרוץ
אָשָׁר יִלְמְדוּ אֲרוּךְ אָשָׁר לֹא יִלְמְדוּ, קָרוֹץ אָשָׁר יִלְמְדוּ אֲרוּךְ אָשָׁר לֹא
יִלְמְדוּ, וע"ש במהרש"א ד"ה ברוך שאף לשמור הוא מחלקי
תלמוד. וכיום שהתורה שבע"פ ערוכה בספרים, אין חיוב עכאנ"א
ללמד כל התורה [כעין מ"ש בשו"ע סי' תכט ג ובת"ת א.ו.]. אבל בסוגיא
דין רבתה המבוכה חז"ל נתגלה בידור, תחובה עכאנ"א ללמד.

ומכאן קריאה יוצאת אל שלומי אמוני ישראל החרדים אל דברו,
דבר ה' זו הלכה, ללמוד וללמד בידור הענין ויתברכו הלומדים
והמלמדים בברכת התורה קָרוֹץ אָשָׁר יִלְמְדוּ קָרוֹץ אָשָׁר יִלְמְדוּ.

ללמוד הסוגיא, נא להקשר לירושלים עיה"ק טלפון 02-5825891